Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. kovo 21 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė apsauga – Europos bendrijos ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimas – Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas – Reglamentas (EB) Nr. 883/2004 – 7, 63 ir 64 straipsniai – Nedarbo išmokos – Darbo ieškantis asmuo, esantis kitoje valstybėje narėje – Teisės į nedarbo išmoką išlaikymas – Trukmė“

Byloje C-551/16

dėl *Centrale Raad van Beroep* (Apeliacinis socialinės apsaugos ir valstybės tarnautojų bylų teismas, Nyderlandai) 2016 m. spalio 26 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. spalio 31 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

**J. Klein Schiphorst**

prieš

**Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen**

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai C. G. Fernlund, A. Arabadjiev, S. Rodin ir E. Regan,

generalinis advokatas P. Mengozzi,

posėdžio sekretorė W. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. rugsėjo 20 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen*, atstovaujamos J. Hut,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos L. Noort ir K. Bulterman,

– Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek, J. Pavliš ir J. Vláčil,

– Danijos vyriausybės, atstovaujamos M. Wolff, C. Thorning ir J. Nymann-Lindegren,

– Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

– Švedijos vyriausybės, atstovaujamos A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, L. Swedenborg ir F. Bergius,

* Proceso kalba: nyderlandų.

– Norvegijos vyriausybės, atstovaujamos K. Moen ir D. Lund,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. van Beek ir D. Martin,

susipažinęs su 2017 m. lapkričio 29 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

**Sprendimą**

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo (OL L 166, 2004, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 72, klaidų ištaisymas OL L 188, 2013, p. 10), iš dalies pakeisto 2012 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 465/2012 (OL L 149, 2012, p. 4) (toliau – Reglamentas Nr. 883/2004), 64 straipsnio 1 dalies c punkto išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant J. Klein Schiphorst ir *Raad van bestuur van het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen* (Pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų draudimo valdymo instituto valdyba, Nyderlandai) ginčą dėl to, kad buvo atmestas jo prašymas pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį, pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui.

## Teisinis pagrindas

### *Sąjungos teisė*

*EB ir Šveicarijos susitarimas*

3 1999 m. birželio 21 d. Liuksemburge pasirašyto Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimo dėl laisvo asmenų judėjimo, patvirtinto Europos bendrijos vardu 2002 m. balandžio 4 d. Tarybos ir Komisijos sprendimu 2002/309/EB (Euratomas) dėl bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje susitarimo dėl septynių susitarimų sudarymo su Šveicarijos Konfederacija (OL L 114, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 41 t., p. 89; toliau – EB ir Šveicarijos susitarimas), 8 straipsnyje nustatyta:

„Pagal II priedą Susitariančiosios Šalys numato socialinės apsaugos sistemų koordinavimą, kurio tikslas:

<…>

b) nustatyti taikomus teisės aktus;

<…>

d) mokėti išmokas Susitarianči[ųjų] Šal[ių] teritorijoje [nuolat] gyvenantiems asmenims;

<…>“

4 EB ir Šveicarijos susitarimo II priedo dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo, iš dalies pakeisto 2012 m. kovo 31 d. Jungtinio komiteto, įsteigto pagal Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimą dėl laisvo asmenų judėjimo, sprendimu Nr. 1/2012 (OL L 103, 2012, p. 51), 1 straipsnyje numatyta:

„1. Dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo Susitariančiosios Šalys sutaria tarpusavyje taikyti Europos Sąjungos teisės aktus, į kuriuos daroma nuoroda šio priedo A skirsnyje su pakeitimais, padarytais tuo skirsniu, arba tokiems teisės aktams lygiavertes taisykles.

2. Šio priedo A skirsnyje nurodytuose teisės aktuose vartojama sąvoka „valstybė (-ės) narė (-ės)“, be valstybių, kurioms taikomi atitinkami Europos Sąjungos teisės aktai, papildomai taikoma ir Šveicarijai.“

5 Šio priedo A skirsnyje daroma nuoroda, be kita ko, į Reglamentą Nr. 883/2004.

*Reglamentas Nr. 883/2004*

6 Reglamento Nr. 883/2004 3, 4, 32 ir 45 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(3) 1971 m. birželio 14 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1408/71 dėl socialinės apsaugos sistemų taikymo pagal darbo sutartį dirbantiems asmenimis, savarankiškai dirbantiems asmenimis ir jų šeimos nariams, judantiems Bendrijoje [OL L 149, 1971, p. 2; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 35] daug kartų buvo keičiamas ir atnaujinamas, atsižvelgiant ne tik į poslinkius Bendrijoje, įskaitant Teisingumo Teismo sprendimus, bet ir į nacionalinių teisės aktų pakeitimus. Dėl minėtų veiksnių Bendrijos koordinavimo taisyklės tapo pernelyg sudėtingos ir ilgos. Todėl siekiant laisvo asmenų judėjimo svarbu pakeisti – patobulinti ir supaprastinti – šias nuostatas.

(4) Būtina atsižvelgti į nacionalinių socialinės apsaugos teisės aktų specifinius bruožus ir parengti tik koordinavimo sistemą.

<…>

(32) Kad būtų skatinamas darbuotojų mobilumas, ypač reikėtų palengvinti darbo paieškas įvairiose valstybėse narėse, todėl būtina garantuoti glaudesnį ir veiksmingesnį visų valstybių narių draudimo nuo nedarbo sistemų ir įdarbinimo paslaugų koordinavimą.

(45) Kadangi valstybės narės negali pasiekti siūlomų veiksmų tikslo, būtent numatyti koordinavimo priemones, garantuojančias, kad būtų veiksmingai naudojamasi teise į laisvą asmenų judėjimą, ir todėl šis tikslas dėl minėtų veiksmų apimties ir poveikio gali būti geriau pasiektas Bendrijos lygiu, Bendrija gali numatyti priemones, vadovaudamasi subsidiarumo principu, apibrėžtu Sutarties 5 straipsnyje. Remiantis tame pačiame straipsnyje numatytu proporcingumo principu, šis reglamentas taikomas tik tiek, kiek yra reikalinga minėtam tikslui pasiekti.“

7 Reglamento Nr. 883/2004 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis reglamentas taikomas valstybės narės piliečiams, asmenims be pilietybės ir pabėgėliams, gyvenantiems vienoje iš valstybių narių, kuriems yra ar buvo taikomi vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktai, bei jų šeimos nariams ir maitintojo netekusiems asmenims.“

8 Šio reglamento 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Šis reglamentas taikomas visiems teisės aktams, kurie apima šias socialinės apsaugos sritis:

<…>

h) bedarbio išmokas;

<…>“

9 Šio reglamento 7 straipsnio „Gyvenamosios vietos taisyklių atsisakymas [sąlygų panaikinimas]“ nustatyta:

„Jeigu šiame reglamente nenumatyta kitaip, išmokos pinigais, mokėtinos pagal vienos ar daugiau valstybių narių teisės aktus arba šį reglamentą, negali būti kaip nors sumažinamos, pakeičiamos, sustabdomos ir nutraukiamos ar anuliuojamos dėl to, kad jų gavėjas arba jo šeimos nariai gyvena ne toje valstybėje narėje, kurioje yra įstaiga, atsakinga už išmokų mokėjimą.“

10 To paties reglamento 63 straipsnyje „Specialios nuostatos dėl gyvenamosios vietos taisyklių netaikymo“ nustatyta:

„Taikant šį skyrių 7 straipsnis taikomas tik 64, 65 ir 65a straipsniuose nurodytais atvejais ir laikantis tuose straipsniuose nustatytų apribojimų.“

11 Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnyje „Bedarbiai, vykstantys į kitą valstybę narę“ numatyta:

„1. Visiškas bedarbis, kuris vykdo kompetentingos valstybės narės teisės aktų sąlygas dėl teisės gauti išmokas ir kuris vyksta į kitą valstybę narę ieškoti darbo, išsaugo savo teisę gauti bedarbio išmokas pinigais pagal šias sąlygas ir apribojimus:

<…>

c) teisė į išmokas galioja tris mėnesius nuo tos dienos, nuo kurios bedarbis nustoja buvęs valstybės narės, iš kurios išvyko, įdarbinimo tarnybų žinioje, su sąlyga, kad bendras išmokų mokėjimo laikotarpis neviršytų išmokų, į kurias jis turėjo teisę pagal tos valstybės narės teisės aktus, bendro mokėjimo laikotarpio; kompetentingos tarnybos arba įstaigos šį trijų mėnesių laikotarpį gali pratęsti iki ne daugiau kaip šešių mėnesių.

<…>

2. Jeigu atitinkamas asmuo sugrįžta į kompetentingą valstybę narę baigiantis tam laikotarpiui, už kurį jis turi teisę gauti išmokas pagal 1 dalies c punkto nuostatas, arba iki jo pabaigos, jis ir toliau išsaugo teisę gauti išmokas pagal tos valstybės narės teisės aktus. Jis praranda visas teises gauti išmokas pagal kompetentingos valstybės narės teisės aktus, jeigu negrįžta baigiantis minėtam laikotarpiui arba iki jo pabaigos, išskyrus atvejus, kai tų teisės aktų nuostatos yra palankesnės. Išimtiniais atvejais kompetentingos tarnybos arba įstaigos gali leisti atitinkamam asmeniui grįžti vėliau neprarandant teisės gauti išmokas.

<…>“

### *Nyderlandų teisė*

12 *Algemene wet bestuursrecht* (Bendrasis administracinės teisės įstatymas) 3:4 straipsnyje nustatyta:

„1. Administracinė įstaiga palygina interesus, su kuriais sprendimas tiesiogiai susijęs, jei to neriboja teisės aktai ar jos įgyvendinamos kompetencijos pobūdis.

2. Nepalankios pasekmės, kurių dėl sprendimo atsiranda vienam ar keliems suinteresuotiesiems asmenims, negali būti neproporcingos, palyginti su tikslais, kurių siekiama tuo sprendimu.“

13 Pagal *Werkloosheidswet* (Nedarbo įstatymas, toliau – WW) 19 straipsnio 1 dalies e punktą darbuotojas, kurio gyvenamoji vieta yra ne Nyderlandų teritorijoje arba kuris iš šios teritorijos išvyksta ne atostogų tikslais, neturi teisės į išmokas.

14 WW 19 straipsnio 9 ir 10 dalyse nurodyta:

„9. Nukrypstant nuo 1 dalies e punkto, teisę į išmokas išsaugo darbuotojas, ne atostogų tikslais išvykstantis iš Nyderlandų teritorijos, jei išvykęs vykdo veiklą, būtiną, kad galėtų integruotis į darbo rinką, kaip tai suprantama pagal VI ir XA skyrius, jei:

a. ši veikla trunka ne ilgiau kaip šešis mėnesius,

b. remiantis ketinimų protokolu, yra faktinė tikimybė, kad dėl šios veiklos jis vėliau gaus darbą bent šešių mėnesių laikotarpiui ir

c. ši veikla vykdoma Europos Sąjungos valstybėje narėje, kitoje valstybėje, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, arba Šveicarijoje.

10. Šiame straipsnyje sąvoka „ketinimų protokolas“ reiškia pasirašytą protokolą, kuriame jį pasirašęs asmuo nurodo ketinantis įdarbinti darbuotoją, vykdantį veiklą, būtiną, kad galėtų integruotis į darbo rinką, kaip tai suprantama pagal VI ir XA skyrius, kai ši veikla pasibaigs.“

### Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 Nyderlandų pilietis J. Klein Schiphorst nuolat gyveno Nyderlanduose ir nuo 2011 m. gegužės 2 d. gavo šioje šalyje nedarbo išmoką pagal WW; 2012 m. liepos 19 d. jis pranešė Pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų draudimo valdymo institutui (toliau – *Uwv*), kad ketina išvykti į Šveicariją ieškoti darbo, ir paprašė leisti išlaikyti teisę į nedarbo išmoką.

16 2012 m. rugpjūčio 8 d. sprendimu *Uwv* patenkino J. Klein Schiphorst prašymą laikotarpiu nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. iki 2012 m. lapkričio 30 d.

17 2012 m. lapkričio 19 d. elektroniniu laišku J. Klein Schiphorst paprašė *Uwv*, remiantis Reglamentu Nr. 883/2004, pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį ilgiau nei tris mėnesius.

18 2012 m. lapkričio 21 d. ir 2013 m. sausio 16 d. sprendimais *Uwv* atmetė šį prašymą ir dėl tokio atmetimo pateiktą skundą. Tame sprendime *Uwv* paaiškino, kad nepasinaudojo Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkte kompetentingoms tarnyboms ar įstaigoms suteikta galimybe pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

19 2013 m. spalio 2 d. sprendimu *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo pirmosios instancijos teismas, Nyderlandai) patenkino J. Klein Schiphorst ieškinį dėl 2013 m. sausio 16 d. *Uwv* sprendimo, motyvuodamas tuo, kad šis nepakankamai pagrindė, dėl kokių priežasčių nepasinaudojo tokia galimybe.

20 2013 m. lapkričio 15 d. sprendimu *Uwv* dar kartą pripažino nepagrįstu J. Klein Schiphorst skundą dėl 2012 m. lapkričio 21 d. sprendimo. Teigdamas, kad galimybės susirasti darbą Nyderlanduose apskritai yra didesnės nei kitose šalyse, *Uwv* nurodė, kad iš principo jis neturėjo pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpio pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui, kaip nurodyta *Minister van Sociale zaken en Werkgelegenheid* (socialinių reikalų ir užimtumo ministras, Nyderlandai) instrukcijose. Šiomis aplinkybėmis *Uwv* tvirtino, kad J. Klein Schiphorst iniciatyva siekiant susirasti darbą Šveicarijoje ir aplinkybės, kuriomis jis remiasi, neleido manyti, kad nagrinėjamu atveju nepagrįsta laikytis tokio principo.

21 2014 m. birželio 4 d. sprendimu *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo pirmosios instancijos teismas) atmetė J. Klein Schiphorst pareikštą ieškinį dėl 2013 m. lapkričio 15 d. sprendimo. Šis teismas nusprendė, kad, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkte nurodytos galimybės diskrecinį pobūdį, *Uwv* galėjo įgyvendinti šią galimybę pagal nacionalinę teisę.

22 J. Klein Schiphorst apskundė šį sprendimą apeliacine tvarka *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnautojų bylų apeliacinis teismas, Nyderlandai).

23 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja, ar *Uwv* sprendimas J. Klein Schiphorst atžvilgiu nepasinaudoti galimybe pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį ilgiau kaip tris mėnesius, kompetentingoms tarnyboms arba įstaigoms suteikta pagal Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antrą sakinio dalį, suderinamas su Sąjungos teise.

24 Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui visų pirma kyla klausimas, ar valstybėms narėms leidžiama nesinaudoti šia galimybe neatsižvelgiant į jokias aplinkybes. Tuo atveju, jeigu atsakymas būtų neigiamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reikia nustatyti, ar, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 883/2004 tikslą, į draudimą nustatyti gyvenamosios vietos sąlygą ar į laisvą Sąjungos piliečių ir darbuotojų judėjimą, valstybės narės iš esmės gali atsisakyti pasinaudoti šia galimybe ir ja konkrečiai naudotis tik ypatingomis aplinkybėmis. Galiausiai, jeigu atsakymas būtų neigiamas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, kaip valstybės narės turi pasinaudoti ta galimybe.

25 Tokiomis aplinkybėmis *Centrale Raad van Beroep* (Socialinės apsaugos ir valstybės tarnautojų bylų apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 883/2004 63 ir 7 straipsnius, šio reglamento tikslą bei turinį ir asmenų ir darbuotojų teisę laisvai judėti, šio reglamento 64 straipsnio 1 dalies c punkte suteiktas įgaliojimas gali būti įgyvendinamas taip, kad prašymas pratęsti nedarbo išmokų perkėlimo laikotarpį iš esmės atmetamas, nebent, *Uwv* nuomone, dėl ypatingų konkretaus atvejo aplinkybių (pavyzdžiui, kai egzistuoja konkreti ir įrodoma tikimybė gauti darbą) negalima pagrįstai atsisakyti pratęsti perkėlimo laikotarpio?

2. Jei atsakymas būtų neigiamas, kaip valstybės narės turi įgyvendinti Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkte suteiktą įgaliojimą?“

## Dėl prejudicinių klausimų

### *Pirminės pastabos*

26 Prejudiciniai klausimai pateikti dėl Reglamento Nr. 883/2004, konkrečiai jo 64 straipsnio, kuriame reglamentuojamos sąlygos, kai visiškas bedarbis, kuris vykdo kompetentingos valstybės narės teisės aktų sąlygas dėl teisės gauti išmokas ir vyksta į kitą valstybę narę ieškoti darbo, išsaugo savo teisę gauti nedarbo išmokas pinigais, išaiškinimo.

27 Nagrinėjamu atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad ginčas pagrindinėje byloje susijęs su Nyderlandų piliečio, išvykusio ieškoti darbo ne į kitą valstybę narę, o į trečiąją valstybę, t. y. Šveicarijos Konfederaciją, teisės į nedarbo išmoką išsaugojimu.

28 Remiantis EB ir Šveicarijos susitarimo 8 straipsniu, Susitariančiosios Šalys pagal II priedą numato socialinės apsaugos sistemų koordinavimą, siekdamos, be kita ko, apibrėžti taikytinus teisės aktus ir užtikrinti išmokų mokėjimą asmenims, nuolat gyvenantiems Susitariančiųjų Šalių teritorijoje. EB ir Šveicarijos susitarimo II priedo A skirsnio 1 punkte numatyta tarp Susitariančiųjų Šalių taikyti Reglamentą Nr. 883/2004. Kadangi pagal šio priedo 1 straipsnio 2 dalį „šio priedo A skirsnyje nurodytuose teisės aktuose vartojama sąvoka „valstybė (-ės) narė (-ės)“, be valstybių, kurioms taikomi atitinkami Europos Sąjungos teisės aktai, papildomai taikoma ir Šveicarijai“, šio reglamento nuostatos taikomos ir Šveicarijos Konfederacijai.

29 Tokiomis aplinkybėmis ieškovo pagrindinėje byloje, kuris yra valstybės narės pilietis, kuriam taikomi Nyderlandų teisės aktai dėl nedarbo išmokų ir kuris išvyksta į Šveicariją ieškoti darbo, situacija patenka į Reglamento Nr. 883/2004 taikymo sritį.

### *Dėl pirmojo klausimo*

30 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį draudžiama tokia nacionalinė priemonė, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią kompetentinga institucija iš principo turi atmesti bet kokį prašymą pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį, pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui, nebent ta institucija mano, kad tokio prašymo atmetimas lemtų nepagrįstą rezultatą.

31 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, remiantis Reglamento Nr. 883/2004 4 ir 45 konstatuojamosiomis dalimis, šio reglamento tikslas – koordinuoti valstybėse narėse veikiančias socialinės apsaugos sistemas, siekiant užtikrinti veiksmingą naudojimąsi laisvu asmenų judėjimu. Šiuo reglamentu buvo patobulintos ir supaprastintos Reglamente Nr. 1408/71 nustatytos taisyklės ir kartu išlaikytas pastarojo reglamento tikslas.

32 Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad visiškas bedarbis, kuris įvykdo kompetentingos valstybės narės teisės aktų sąlygas dėl teisės gauti išmokas ir vyksta į kitą valstybę narę ieškoti darbo, išsaugo savo teisę gauti nedarbo išmokas pinigais pagal šioje nuostatoje nurodytas sąlygas ir apribojimus.

33 Konkrečiai kalbant, minėto reglamento 64 straipsnio 1 dalies c punkto pirmoje sakinio dalyje numatyta, kad teisė gauti išmokas išlaikoma tris mėnesius nuo tos dienos, nuo kurios bedarbis nustoja buvęs valstybės narės, iš kurios išvyko, įdarbinimo tarnybų žinioje, su sąlyga, kad bendras išmokų mokėjimo laikotarpis neviršytų išmokų, į kurias jis turėjo teisę pagal tos valstybės narės teisės aktus, bendro

mokėjimo laikotarpio. Vis dėlto to paties reglamento 64 straipsnio 1 dalies c punkto antroje sakinio dalyje nustatyta, kad kompetentingos tarnybos arba įstaigos šį trijų mėnesių laikotarpį „gali“ pratęsti ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

34 Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės akto, kuriame ji įtvirtinta, tikslus (2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Ognyanov*, C-554/14, EU:C:2016:835, 31 punktas).

35 Dėl Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto pirmos sakinio dalies formuluotės pasakytina, kad iš jos neabejotinai matyti, jog visiškam bedarbiui, išvykstančiam į kitą valstybę narę ieškoti darbo, teisė į nedarbo išmokas užtikrinama tris mėnesius. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad Reglamento Nr. 1408/71 69 straipsnio nuostatos, galiojusios iki įsigaliojant Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsniui, suteikia bedarbiui galimybę tam tikrą laikotarpį, siekiant ieškoti darbo kitoje valstybėje narėje, nesilaikyti įvairiuose nacionalinės teisės aktuose nustatyto įpareigojimo būti kompetentingos valstybės įdarbinimo tarnybų žinioje, vis dėlto neprarandant teisės į šios valstybės mokamas nedarbo išmokas (1980 m. birželio 19 d. Sprendimo *Testa ir kt.* 41/79, 121/79 ir 796/79, EU:C:1980:163, 4 punktas ir 2002 m. vasario 21 d. Sprendimo *Rydergård*, C-215/00, EU:C:2002:111, 17 punktas).

36 Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antroje sakinio dalyje nustatyta, kad kompetentingos tarnybos arba įstaigos aptariamą trijų mėnesių laikotarpį „gali“ pratęsti ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

37 Šiuo klausimu, kaip nurodo Nyderlandų, Danijos, Švedijos ir Norvegijos vyriausybės savo rašytinėse pastabose, pažymėtina, kad vartojamas žodis „gali“ rodo, jog pagal šią nuostatą kompetentingos institucijos neprivalo ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių pratęsti laikotarpio, kuriuo visiškam bedarbiui, išvykusiam į kitą valstybę narę ieškoti darbo, toliau mokamos nedarbo išmokos.

38 Be to, kaip per posėdį nurodė visos į bylą įstojusios šalys, iš šios nuostatos parengiamųjų darbų matyti, kad, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 34 punkte, pradiniame Komisijos pasiūlyme buvo norima nustatyti privalomą šešių mėnesių eksportavimo laikotarpį, tačiau tam nepritarė Europos Sąjungos Taryba, ir galiausiai valstybės narės susitarė dėl formuluotės, kurią perteikia Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antros sakinio dalies tekstas.

39 Dėl Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto konteksto pažymėtina, pirma, kad nedarbo išmokas moka kompetentinga įstaiga pagal jos taikomus teisės aktus ir savo lėšomis, kaip nurodyta šio reglamento 64 straipsnio 1 dalies d punkte.

40 Kita vertus, iš minėto reglamento 64 straipsnio 2 dalies matyti, kad, jeigu suinteresuotasis asmuo negrįžta į kompetentingą valstybę narę pasibaigus arba baigiantis laikotarpiui, už kurį jis turi teisę gauti išmokas pagal to paties reglamento 64 straipsnio 1 dalies c punktą, t. y. tris mėnesius arba tam tikrais atvejais – jeigu kompetentingos institucijos šį laikotarpį pratęsė – ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių, jis praranda visas teises gauti išmokas pagal kompetentingos valstybės narės teisės aktus, tačiau išimtiniais atvejais šios institucijos gali leisti atitinkamam asmeniui grįžti vėliau, neprarandant teisės gauti išmokas.

41 Kaip savo išvados 55 punkte pažymėjo generalinis advokatas, pagal šią nuostatą kompetentingoms institucijoms visų pirma leidžiama „išimtiniais atvejais“ pratęsti trijų mėnesių laikotarpį, per kurį atitinkamas asmuo turi teisę gauti išmokas, kad būtų išvengta neproporcingų padarinių, kurių sukeltų bet kokios teisės gauti išmokas praradimas grįžus vėliau, nei baigiasi šis laikotarpis. Tokia galimybė patvirtina, kad nedarbo išmokų eksporto laikotarpis gali būti tik trys mėnesiai, ir kompetentingos institucijos neprivalo pagal Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antrą sakinio dalį jo pratęsti ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

42 Šią išvadą patvirtina aplinkybė, kad Reglamente Nr. 883/2004 nenustatytos sąlygos, kuriomis visiškas bedarbis, išvykęs į kitą valstybę narę ieškoti darbo, gali pasinaudoti šio laikotarpio pratęsimu pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui.

43 Dėl Reglamento Nr. 883/2004 tikslo pasakytina, kad, kaip buvo priminta šio sprendimo 31 punkte, šiuo reglamentu siekiama koordinuoti valstybėse narėse veikiančias socialinės apsaugos sistemas, kad būtų užtikrintas veiksmingas naudojimasis teise laisvai judėti.

44 Šiuo klausimu primintina, kad Reglamentas Nr. 883/2004 nesukuria bendros socialinio draudimo sistemos, pagal jį gali toliau egzistuoti atskiros nacionalinės sistemos ir vienintelis jo tikslas yra užtikrinti šių sistemų koordinavimą, kad būtų garantuotas realus laisvas asmenų judėjimas. Taigi pagal jį gali egzistuoti atskiros sistemos, lemiančios skirtingus reikalavimus įvairių institucijų atžvilgiu, prieš kurias išmokų gavėjas gali remtis tiesioginėmis teisėmis arba vien pagal vidaus teisę, arba pagal vidaus teisę, prireikus papildytą Sąjungos teise (šiuo klausimu žr. 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimo *Brey*, C-140/12, EU:C:2013:565, 43 punktą ir 2016 m. birželio 14 d. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė*, C-308/14, EU:C:2016:436, 67 punktą).

45 Be to, pažymėtina, kad dėl Reglamento Nr. 1408/71 Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad teisė ir toliau gauti nedarbo išmokas trijų mėnesių laikotarpį padeda užtikrinti laisvą darbuotojų judėjimą (šiuo klausimu žr. 1980 m. birželio 19 d. Sprendimo *Testa ir kt.*, 41/79, 121/79 ir 796/79, EU:C:1980:163, 14 punktą). Ši išvada taikytina ir Reglamentui Nr. 883/2004, kiek jame ne tik užtikrinamas nedarbo išmokų eksportas trijų mėnesių laikotarpį, bet ir leidžiama šį laikotarpį pratęsti ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

46 Darytina išvada, kad Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkte nedarbo išmokų eksportas užtikrinamas tik tris mėnesius, tačiau leidžiama pagal nacionalinę teisę pratęsti šį laikotarpį ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių.

47 Šio aiškinimo nepaneigia gyvenamosios vietos sąlygos panaikinimo principas, kurį nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas savo prejudiciniame klausime ir kuris įtvirtintas Reglamento Nr. 883/2004 7 straipsnyje.

48 Iš tiesų iš šio straipsnio, ypač iš jo žodžių „jeigu [Reglamente Nr. 883/2004]“ nenumatyta kitaip, matyti, kad šiame reglamente yra specialiųjų nuostatų, kuriomis nukrypstama nuo gyvenamosios vietos sąlygų panaikinimo principo. Tokia nuostata yra šio reglamento 63 straipsnis „Specialios nuostatos dėl gyvenamosios vietos taisyklių netaikymo“, kuriame numatyta, kad visiško bedarbio, kuris tenkina kompetentingos valstybės narės teisės aktuose nustatytas sąlygas dėl teisės gauti išmokas ir kuris vyksta į kitą valstybę narę ieškoti darbo, situacijai gyvenamosios vietos sąlyga netaikoma tik to paties reglamento 64 straipsnyje numatytais atvejais ir laikantis jame nustatytų apribojimų.

49 Kaip tvirtino Danijos, Švedijos ir Norvegijos vyriausybės per teismo posėdį, susiejus Reglamento Nr. 883/2004 7, 63 straipsnius ir 64 straipsnio 1 dalies c punktą, aiškiai matyti, kad visiško bedarbio, kuris vyksta į kitą valstybę narę ieškoti darbo, nedarbo išmokų eksportas užtikrinamas tris mėnesius, kaip nurodyta šio reglamento 64 straipsnio 1 dalies c punkto pirmoje sakinio dalyje, ir prireikus ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių tuo atveju, jei suinteresuotajam asmeniui šis trijų mėnesių laikotarpis buvo pratęstas pagal atitinkamos valstybės narės nacionalinės teisės aktus.

50 Be to, kaip savo išvados 80 ir 81 punktuose iš esmės pažymėjo generalinis advokatas, valstybių narių, pasinaudojusių Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antroje sakinio dalyje suteikta galimybe, taikomų sistemų ir priemonių skirtumų negalima laikyti laisvo darbuotojų judėjimo apribojimais, nes SESV 48 straipsnyje numatytas valstybių narių teisės aktų koordinavimas, o ne derinimas, todėl ši teisės nuostata neturi įtakos materialiesiems ir procedūriniams atskirų valstybių

narių socialinės apsaugos sistemų skirtumams ir dėl to prie jų prisijungusių asmenų teisėms (šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *von Chamier-Glisczinski*, C-208/07, EU:C:2009:455, 84 punktą ir 2013 m. balandžio 11 d. Sprendimo *Jeltes ir kt.*, C-443/11, EU:C:2013:224, 43 punktą).

51 Kalbant apie kriterijus, kuriais remdamasi kompetentinga institucija gali pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių, pažymėtina, kad jei, kaip nagrinėjamu atveju, atitinkama valstybė narė pasinaudojo Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antroje sakinio dalyje nurodyta galimybe, nesant šiame reglamente nustatytų kriterijų, laikydamasi Sąjungos teisės ji turi patvirtinti nacionalines priemones, kuriose būtų apibrėžta kompetentingos institucijos diskrecija, visų pirma konkrečiai nustatytos sąlygos, kurioms esant bedarbio, išvykstančio į kitą valstybę narę ieškoti darbo, nedarbo išmokų eksporto laikotarpis pasibaigus trims mėnesiams pratęsiamas ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių arba nepratęsiamas.

52 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti ir Nyderlandų vyriausybė per posėdį nurodė, kad iš pradžių Nyderlandų Karalystė atsisakė pasinaudoti Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punkto antroje sakinio dalyje numatyta galimybe, remdamasi 2011 m. sausio mėn. socialinių reikalų ir užimtumo ministro nurodymais. Vis dėlto vėliau, kai 2013 m. spalio 2 d. sprendime pagrindinėje byloje *rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo pirmosios instancijos teismas) nusprendė, kad prašymo pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui atmetimas turi būti motyvuotas, *Uwv* vis dar laikėsi principo, kad toks prašymas negali būti patenkintas, tačiau nusprendė, kad ypatingos konkretaus atvejo aplinkybės, visų pirma konkreti tikimybė gauti darbą, gali pateisinti tai, kad toks prašymas patenkinamas. Konkrečiai kalbant, kaip matyti iš prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateiktos informacijos, *Uwv* mano, kad tokias aplinkybes galima patikrinti, kai suinteresuotasis asmuo dėl vykstančių procedūrų gali gauti konkrečią darbo vietą ir dėl to reikia pratęsti jo gyvenimą priimančiojoje valstybėje narėje arba suinteresuotasis asmuo pateikė darbdavio ketinimų deklaraciją, pagal kurią jam siūloma reali įdarbinimo toje valstybėje narėje perspektyva.

53 Tokiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 78 punkte, valstybė narė neviršija Sąjungos teisėje nustatytų ribų, jei patvirtina priemones, pagal kurias nedarbo išmokų eksportavimo laikotarpio pratęsimas ne ilgiau kaip iki šešių mėnesių gali būti leidžiamas, tik jei įvykdomos tam tikros sąlygos.

54 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 883/2004 64 straipsnio 1 dalies c punktas aiškintinas taip, kad pagal jį nedraudžiama tokia nacionalinė priemonė, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią kompetentinga institucija iš principo turi atmesti bet kokį prašymą pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį, pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui, nebent mano, kad tokio prašymo atmetimas lemtų nepagrįstą rezultatą.

### *Dėl antrojo klausimo*

55 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmąjį klausimą, nereikia atsakyti į antrąjį klausimą.

## Dėl bylinėjimosi išlaidų

56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

**2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 883/2004 dėl socialinės apsaugos sistemų koordinavimo 64 straipsnio 1 dalies c punktą reikia aiškinti taip, kad pagal jį nedraudžiama tokia nacionalinė priemonė, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, pagal kurią kompetentinga institucija iš principo turi atmesti bet kokį prašymą pratęsti nedarbo išmokų eksporto laikotarpį, pasibaigus trijų mėnesių laikotarpiui, nebent mano, kad tokio prašymo atmetimas lemtų nepagrįstą rezultatą.**

Parašai.